

Др Душан Љ. Кашић

ИСТОРИЈА ХИЛАНДАРСКЕ ЧЕСТИЦЕ ЧАСНОГ КРСТА

Део Часног Крста донео је у Хиландар 1230. године Свети Сава на повратку са свог првог поклоничког путовања у Свету Земљу. Покло-нио му га је, поред осталих реликвија и светих моштију, никејски цар Јован III Ватац (1222—1254).¹ О поклону ових светиња дао је цар Светом Сави и хрисовуљу, која је пропала за време пожара манастира Хиландара 1722. године.² Ту хрисовуљу је тада био узео на читање један српски архијереј, који је тада као поклоник атонских светиња боравио у Хиландару. У часу избијања пожара тај епископ се налазио послом у Кареји, те је хрисовуља изгорела у његовој закључаној келији.³ Сама пак честница Часног Крста остала је у цркви неопштењена и ускоро ће у животу и раду Хиландараца добити посебну мисију.

Хиландар је, наиме, у XVIII веку запао у тешку материјалну ситуацију због великог дуга од преко „шездесет кеса гроша“. Турске власти су 1722. и 1764. пописале сва манастирска имања на Халкидници и Атосу и повећале данке појединих манастира, а турски чиновници немилосрдно су глобили манастирске људе по метосима. Манастири су били приморани да се преко бостанџибаше, који је био представник турске државне власти на Светој Гори, жале султану. Али, и то је било скопчано са великим издацима, а ретко је имало већег успеха.⁴ Због „велика нужда за аспри“ посуђивао је манастир новац на разним странама, од појединих калуђера,⁴ од околних хришћана⁵, па и од муслимана.⁶

¹ М. Башић, *Старе српске биографије*, Београд 1924, 213—215.

² Љ. Стојановић, *Стари српски записи и натписи*, 7542—7544 (2414—2415).

³ Сведочанство манастира Хиландара од 21. септембра 1767 (сл. 2 и 3) у Архиви манастира Хиландара (даље: АМХ).

⁴ Д. Анастасијевић, *Света Гора у прошлости и садашњости*, Српски књижевни гласник 18, 11, 1907, 852.

⁵ Тако је 1751. узајмљено од неког Саве Стојановића 45 цекина (АМХ 4/1751); од ватопедског јеромонаха Данила сто гроша (АМХ 6/1754); од хаџи Гаврила есфигменског 100 гроша (АМХ 4/1760); од саборног старца Дионисија монаха 200 гроша (АМХ 5/1761); од „попа“ Серафима 50 аспри (АМХ 2/1762); од „попа“ Самуила 110 гроша и дадоше му за четири године „фајде“ једног коња (АМХ 5/1762); од проигумана Никодима 200 гроша (АМХ 8/1762); од сабрата Јосафа 150 гроша за набавку хлеба, с тим да му се уместо камата да по 4 музуре

Да би дошли до финансијских средстава у овој „нужди за аспри“, „под тјашким долгом и дајанијем“, хиландарски су монаси, као и монаси осталих манастира, одлазили у прошњу („писанија“, „таксид“) на разне стране. Поред књиге у коју су уписивали прилоге, они су носили на пут крст, епитрахил, требник и по који сасуд са светитељским моштима. На примљене ствари давао је сваки калуђер пре одласка реверс управи манастира. Таквих реверса има у манастирској архиви приличан број.

Калуђери, који су одлазили у „таксид“, како се у хиландарским списима најчешће назива прошња или „писанија“, добивали су од својих старешина инструкције како да се обраћају оним лицима од којих моле милостињу. У Поменику манастира Крупе у Далмацији (Библ. бр. 18), који је у другој половини XVIII века почео да води Герасим Зелић, има на последњем листу, који је при дну отцепљен, исписан текст (са понешто граматичких и стилских грешака) који су светогорски калуђери употребљавали кад би се обраћали коме за милостињу. У транскрипцији тај текст гласи: „Приход мој к почитаному лицу, имјарек, ничега другачега не побуждајет точију во првих преподати божествених и свјатих Гор Атонских оцев благословеније, који тамо аки би свјетилници под спудом сокровени обрјетајутсја, от несносних тјагостеј на вјеру свјатују греческаго исповједанија то за которују також и от тјажачајших богопротивних махометан податеј и спомошчества инаго не обрјетохом точију то једино дѣа искупљенија нашеј общчеј вјери точију развје того јединогo прибјегнут в милост и зашчишченије... (исцепано)... манастирја нашегo, пожаљујте Христа ради. Что Господ Бог кому положит по сердцу високоју (!) обдарите и милостињеју не отречитесја, за что во свјатој Тројицје славими Господ да сподобит вас слишат сији гласи: Блажени милостиви јако ти помиловани будућ, и паки: Приидите благословени оца мојегo и насљедујте уготованоје вам царствије, амин“.

Манастир Хиландар имао је много светитељских моштију. Димитрије Аврамовић је 1848. забележио ове: „... једна част кости светог Георгија Новог (Кратовца), једна част свете Варваре, једна част св. Јустујана (!), цела глава св. Евтихија патријарха цариградског, једна част главе св. Прокопија, цеваница св. Симеона Столпника, десна до лакта рука св. Никифора Исповедника, једна част главе св. Артемија, стопала свете Марине, једна част св. Трифуна, једна част

жита, два пинаћа сољених маслића и пребивање у старом манастиру св. Вазнесења на обаји (АМХ 13/1762); у току 1763. године позајмљено је од проигумана Мартирија 40 гроша, од старца Макарија 300 гроша, од монаха Дамаскина 100 гроша, од ђакона Јефрема 110 гроша, од ђакона Теофана 100 гроша, од монаха Јоаникија 100 гроша (АМХ 13, 14, 16, 17, 27, 29, из 1763) итд.

⁵ Од Георгија Самарције из извора позајмљено је 1756. године 300 гроша (АМХ 10/1756), а касније од „кир Јована који је над овцама нашим“ 300 гроша (АМХ 1/1761), од Николе Авгерово сина из села Палихора 350 гроша (АМХ 3 и 4/1762), од Александра из села Ревеники (данас Мегали Панагија) 500 гроша (АМХ 7/1763), од неке хаџике из села Извора 80 гроша (АМХ 9/1763), опет од кир Јована Ђеџаје „који јест над овцама нашим“ 300 гроша (АМХ 10/1763), затим од Николе „Авгериу сина“, Паскала, попа Серафима, Апостола и Николе из Палихора (АМХ 11, 18, 19, 20, 22 из 1763), од неких људи из села Лерингова (АМХ 21, 24, 25 из 1763. и 3/1764) итд.

св. Харалампија, једна част св. Теона Солунскога и проче именоване и неименоване”.⁷ Митрополит Михаило је 1886. поред већине овде наведених моштију записао и следеће: нога св. Григорија Богослова, честица св. мученика Евстратија, нога св. Пантелејмона, честица главе св. пророка Исаије, честица св. Јована Претече и св. Екаторине.⁸ У најновијој краткој „Историји светог манастира Хиландара”, коју је манастир издао на грчком језику 1965, не помињу се све ове мошти појединачно, већ само седам најважнијих.⁹ У „Изјављенију свјатиња обрјетајушчихсја здје у сосудохранилицихъ соборној цркви манастира Хиландара” помиње се још само „част мошти преподобнаго Лазарја галисијскога”. Леонтије Павловић, који је први код нас покушао да даде преглед св. моштију у свим нашим црквама, не помиње ниједну честицу моштију више, сем поменутих, али у погледу њихове провенијенције наводи казивање Саве Хиландарца „да су многе од ових св. моштију у средњем веку српски владари чували код себе, а иза њихове смрти њих су обично поклањали њихови наследници манастиру Хиландару”.¹⁰

Из сачуваних реверса и писама у манастирској архиви из XVIII века дознајемо доста података о св. моштима које су ношене у „писанију”. Знамо, на пример, да је архимандрит Герасим 1761. имао уза се у Сремским Карловцима поред осталог три кутијице са честицама моштију св. мученика Артемија, св. великомученика Пантелејмона и св. мученика Георгија Новог „иже в Софији” (Кратовца).¹¹ Јеромонах (поп) Григорије, полазећи на пут, примио је 31. јула 1763. из цркве: мошти св. Григорија патријарха цариградског, св. Стефана, св. мученика Харалампија, св. Арсенија архиепископа српског и св. мученика Стефана новог исповедника цариградског, сребрни крст и епитрахил.¹² Од манастира је за пут купио коња за 30 гроша с обавезом да га плати кад се „од таксида врати” без камата („без фајде”).¹³ Јеромонах Серафим је 12. јула 1763. примио из манастира мошти св. Григорија Богослова, крст окован сребром и епитрахил.¹⁴ Јеромонах Константин је 13. октобра те године понео у таксида поред крста и

⁶ Од хаџи Османа „от Давтули” 200 гроша (АМХ 3/1760), од Мустафе и Хусејина Гарданових синова „од махале „Давутлије” 350 гроша (АМХ 2/1761), од хаџи Хусеина Обоз Алан 170 гроша (АМХ 3/1761), од Хасанагине жене Камер кадин 300 гроша (АМХ 6/1762), од Хусеин аге из Давтулије 550 гроша (АМХ 6/1763). Види и АМХ 6—19/1764, 2—28/1765, 1—39/1766, 2—5/1767, 1—15/1768, 1—28/1769 и 1—5/1770.

⁷ Д. Аврамовић, *Света Гора са стране вере, художества и повеснице*, Београд 1848, 39.

⁸ Митрополит Михаил, *Света Гора Атонска*, Нови Сад 1886, 34—35. Овако наводи хиландарске мошти и „Путеводитель по святой афонской горѣ”, Москва 1903, 78.

⁹ Θωμα Β. Τενεκετζι, *Ιστορία της ιερής μόνης Χιλανταρίου*, 60

¹⁰ Л. Павловић, *Преглед светих моштију кроз историју у српској православној цркви*, Зборник православног богословског факултета III (1954), 254.

¹¹ АМХ 6/1761.

¹² АМХ 1/1763.

¹³ АМХ 2/1763.

¹⁴ АМХ 3/1763.

епитрахиља мошти св. великомученика Прокопија,¹⁵ а јеромонах Никанор мошти св. мученице Марине.¹⁶ Године 1764. носио је јеромонах Јероним „грешни“ у писанију честицу моштију св. великомученика Прокопија,¹⁷ а јеромонах Самуило делиће моштију св. Харалампија, св. Григорија Двојеслова и св. Прокопија.¹⁸ Антим Хиландарац примио је 1765. за оца Пахомија честицу моштију св. Харалампија,¹⁹ док је проигуман Никодим 1766. понео на пут „у Баја“ мошти св. Пантселејмона,²⁰ а проигуман Данило одлазећи 1767. „на таксид“ у Бугарску примио је од моштију ногу св. мученице Марине.²¹ Ови подаци допуњују унеколико наведене спискове моштију и показују које су се од њих највише носиле у народ.

Увиђајући велики значај ових свестиња за успех мисије калуђера-путника, братство манастира Хиландара је у овој својој великој нужди одлучило да се, ради још ефикаснијег утицаја на верско-морални живот и дарежљивост народа, коме се калуђери обраћају, употреби и део Часног Крста Христовог који је у Хиландар некад донео Свети Сава. Зато је 1767 донесена одлука да се постојећи део Часног Крста раздели на два дела, па да један део остаје стално у манастиру, а други да се носи у писанију у великој манастирској нужди. О свему томе сачувана су три саборна документа, која о том догађају најбоље говоре. Зато поред њихових снимака доносимо у целости и њихов превод.

Први документ (сл. 1) говори о одлуци манастирског братства да се хиландарски део Часног Крста преполови:

„Ми настојатељи свете и свештене, царске и патријаршијске световаведенске славеносрпске обитељи хиландарске, и сва у Христу браћа, сагласисмо се за часно и животворно дрво крста Господњег, које се од древних времена налази у нашој обитељи, део не мали, да се раздели на двоје, то јест, да један део пребива у обитељи не излазећи (из ње), а други део да одређена браћа са овлашћењем по свету свуда носе; с тим се сви уопште саглашавамо и уз манастирски печат се својеручно потписујемо. У обитељи нашој хиландарској 1767. септембра 29.” (следе потписи).

Други документ (сл. 2 и 3) је писмо упућено од стране свих настојатеља („проистоси“) светогорских манастира свим хришћанима којима ће се обраћати они Хиландарци који буду у „таксид“ носили ову честицу Часног Крста:

„Свуда под небом умом блиставе звезде пресветлога духовнога свода небескога: преосвећени митрополити и архиепископи и остали богољубазни епископи, побожни свештеници, учени клирици, благородни кнезови, старешине градова и села, одлични трговци, часни протомајстори и мајстори рудета и остали сви благословени хриш-

¹⁵ AMX 4/1763.

¹⁶ AMX 36/1763.

¹⁷ AMX 2/1764.

¹⁸ AMX 36/1764.

¹⁹ AMX 1/1765.

²⁰ AMX 46/1766.

²¹ AMX 7/1767.

ћани, радујте се у Господу и будите здрави! Првима од свих вас побожно се клањамо, друге братски целивамо а за остале сви се топло молимо Господу, сваки посебно и сви заједно старешине свих свештених манастира Свете Горе Атонске, молећи премилостивога Господа Бога и пречисту Богородицу за вашу срећу, здравље и душевно спасење.

Ко може да без суза изрази или слуша, благословени хришћани, суза достојно стање ових свештених манастира Свете Горе, некада славних и богатих, а сада врло смиренних и подвргнутих тешким дуговима и одасвуд многим данцима. И кад би били у овом много сметеном животу они благочестиви цареви, који (их) за свој вечни спомен саздаше и на разне начине обогатише покретним и непокретним украсима и завештањима, како би без муке живели оци који се у њима испаштају, плакали би горко и ридали неутешно, као у старини онај Јеремија над Јерусалимом, а нарочито после преклањске беде која узбуну сву Свету Гору. Јер, удвостручише и данке и камате и зато (манастири) стењу под великим притиском, због чега је у беди царски и славни манастир Хиландар. Због тога оци који се у њему испаштају на основу заједничког саветовања молитвено шаљу ради милостиње и помоћи пречасног оца архимандрита свога Јелисеја и часног оца проигумана кир Стефана, као првака ове њихове обитељи, са њиховом дружином, и ради освећења душа и тела и поштованих до(мова ваших), а уједно и ради помоћи свога светог манастира — дадоше им велико и предивно са (...) животворно дрво крста Господњег на коме Христос Бог наш приковавши се проли најсветију и животворну крв Своју за спасење света, које до сада никад не изношаху ван свога манастира (ма какви их?) данци, страдања и много пута нужда задесила.

(О томе) откуда се оно часно и животворно дрво крста Господњег (...) налази у овој светој напред поменутој обитељи, имамо јавно и веродостојно сведочанство. Јер пише у житију Светог Саве Српског, који је ктитор и оснивач поменутог манастира, које се његово житије налази у многим рукописним књигама, а нарочито у једној старој на кожи (писаној), која „неисходна“ пребива у његовој испосници, писац овако прича опширније од осталих: У она времена кад Млечани држаше (у власти) Цариград, Свети Сава идући на поклоњење Светом Гробу Господњем, пође по повратку свом на Исток да би посетио грчког цара Јована Ватаца, пошто бејаху сродници, и да га утеши у жалости због (губитка) царствујућег града, и рече му како жели да сакупи мошти светих, које би оставио у свом манастиру Хиландару. Бог стави у срце цару: прво због поштовања које је имао према Светоме, а друго због сродничке везе која је била међу њима, подари у овај често споменути манастир ову велику драгоценост, пречасни и животворни крст, уручивши га своме сроднику Светоме Сави, а заједно с њим и многе друге свете мошти с царским својим хрисовулама.

Но године 1722, месеца јула 5, по дејству од почетка злобнога непријатеља настаде пожар у том манастиру, као што је свима познато. А неколико дана пре тога неки архијереј из Србије, који је дошао да се поклоним светим манастирима, дође и у овај манастир Хиландар и поклонивши се са побожношћу Часном Крсту, затражи да види и цареву хрисовулу. И даде му скевофилакс, који је тада био. Али архијереј,

пошто није прочитао тога часа, измоли у скевофилакса (неко) време ради озбиљнијег разгледања. А затим се догоди да он пође послом у Кареју, а хрисовуљу остави закључану у својој ћелији. И у то време изби пожар, као што је горе речено, и изгоре пола манастира сасвим и јерархова ћелија у којој је била закључана хрисовуља.

И због утврђења истине, и да је овај манастир дужан више од шездесет кеса²² гроша, и да су они часни оци послани са овом великом драгоценшћу, запечатисмо и ми ово (писмо) печатима сваки свога манастира. Примите побожно овај Часни Крст и изволите извршити освећење воде у домовима вашим, ради здравља телесног и спасења душевног. А пошто нас је снашла велика нужда, ми и немамо намеру да ови часни оци, које смо послали с таквом великом драгоценшћу, дуго по свету оклевају као на таксиду, него да у најкраћем времену, према овлашћењу, обиђу градове и села. Ради тога смирено молимо да изволите учинити милост и помоћ од заједнице сваки град и село и рурет и сваки по доброј вољи запишите часна имена своја, неко у парусију, неко у сарандар, неко у проскомидију и у друге црквене поменике, па да се сви вечно помињете пред престолом Божјим с осталим ктитори-ма. А сила часног и животног Крста нека вас покрије и сачува изнад свих непријатеља видљивих и невидљивих и да вас укрепи и удостоји уласка у царство небеско, амин. 1767. септембра 21. Сви проистоси свију светих и свештених манастира светогорских."²³

Трећи документ (сл. 4) говори о самом акту располовљивања и о подели ситних делића који су том приликом настали:

„Ми доле потписани обавештавамо овим нашим веродостојним писмом и сведочанством свакога брата светог општег братства нашега, како саборном сагласношћу и договором поделисмо међу собом неколико честица часног и животног Крста Господњег, које су отпадале кад смо га престругали и на двоје раставили, као што је опширније о томе закључио цео наш свештени сабор у другом, заједнички састављеном писму. Разделисмо их на овај начин: да сваки од нас настоји да узети део Часног Дрвета украси сребрним или позлаћеним оковом, према својој могућности, и да га тако доживотно узга се држи на услугу светој обитељи и да га износи у таксиде одређене од братије, а по свршетку свога кратковременог живота да немамо власти ово

²² Вук овако објашњава појам речи „кеса“: „Кеса... der Beutel als bestimmte Zahl (500 Piaster), crumena, sacculus continens 500 piastros“ (В. С. Караџић, *Српски рјечник*, Београд 1935, 278). „Пијастер, стоти део турске лире, либанске, египатске, кипарске и израелске фунте“ (*Мала енциклопедија Просвета II*, Београд 1959, 280). „Пијастер тежи 19, 24 грама“ (*Свезнање*, Београд 1937, 1702).

²³ Сава Хиландарац је записао податке о димензијама и тежини ових делова Часног крста следеће: „У нарочитом сребрном ковчежићу чувају се два крста, направљена од правог Христовог крста, дрва маслинове боје, од којих већи је 37 см, а мањи 30 см дугачак, оба су у златном окову украшеном перлама и направљени су од неког већег крста. Овај је већи био тежак 79 драхма и 20 зрна по запису патријарха Самујила 1768 год. Од овог већег направљена су дакле ова два мања: на првом је дошло 43 драхме а на другом 36 и 12 зрна. Док се већи крст држи увек у манастиру, може се мањи носити и на друга места, када се свети водица“ (Рукопис под насловом „Манастир Хиландар“ Успомене на седамсто-дешетницу његова оснивања, саставно: Сава Хиландарац, за штампу приредио Спира Калик, проф. у Архиву САНУ Бр. 7052).

никуда на другу страну давати, него да опет сваки своју примљену честицу с поштовањем у целости остави манастиру. Ако би се неки од нас овде потписаних од своје воље, или чак по лукавом савету, усудио некоме по својој пристрасности примљени део Часног Дрвета дати, или своме ученику у смртном завету с осталим својим завештањем иза себе у наследство оставити, такав да прими троструку анатему од триста осамнаест богоносних отаца и од светих ктитора наших Симеона и светитеља Саве српских, који многим трудом и знојем стекоше ово велико благо на украс своје обитељи, и да имају удела с онима који овај (крст) припремише Христу Господу за срамну смрт. А изнад свега овога, та сама сила часнога и животворнога Крста Господњег да га порази и у прах сатре у бесконачне векове, амин, амин, амин. Дано и потписано својеручним нашим потписима при целом нашем сабору 1768. фебруара 24. дана.”

Ове одлуке манастирског сабора биле су кроз даљу историју респектоване. У манастиру Хиландару чува се заиста и данас, како тврди „Изјављеније свјатиња обрјетајућихсја здје у сосудохранитељницах соборној церкви манастира Хиландара”, поред „св. честних древ честнаго и животворјашчаго креста Господња” и двају великих крстова украшених драгоценим оковом у сребропозлаћеним кивотима са дељима Часног Крста) још и

„1 средњи крст од Часног дрвета украшен драгоценим оковом: носи се у сребрном кивоту ван манастира за освећење воде.

1 крст са стопом већи, а у њему и део Часног дрвета, којим чинимо водоосвећење у манастиру и ван манастира.

3 крста средња без стопа у сребрним кивотима, у којима је и део Часног Крста, за водоосвећење”.

Ове крстове са честицама Часног Крста носили су хиландарски калуђери собом „на таксид” и њима освећивали водицу за здравље побожних хришћана у отаџбини, који су их радо примали, од њих утеху и окрепљење у вери добивали, а њих и њихов манастир даривали. Тако је хиландарски део Часног Крста, који је овамо донео Свети Сава, вршио мисију не само међу хиландарским и осталим светогорским калуђерима, већ и у отаџбини, која се духом и срцем никад није од Хиландара одвајала, као ни Хиландар од ње.

ZUSSAMENFASSUNG

Dr. Duschan Kaschich

DIE GESCHICHTE DES TEILS VOM HEILIGEN KREUZ IM KLOSTER HILANDAR

Einen Teil des Heiligen Kreuzes hat der Heilige Sava im Jahre 1230, auf seiner Rückkehr von seiner ersten Pilgerfahrt in das Heilige Land, in das Kloster Hilandar gebracht. Dies wurde ihm vom Kaiser von Nyzäa Johannes III Batatzis geschenkt. Zusammen mit dieser kostbaren Reliquie hat ihm der Kaiser auch eine Urkunde («Chrisovoulon») herausgegeben, welche ihre Echtheit bestätigte. Diese Urkunde verbrannte in einem grossen Feuer in 1722, welches damals Hilandar ergriffen hat.

In zweiter Hälfte des 18. Jahrhunderts ist das Kloster Hilandar wegen der enormen Steuer für die Türken in grosse Verschuldungen geraten. Die einzige Hilfe hat man vom Volke erwartet. Die Mönche zogen bettelnd umher (sgn. »Einschreibung«, »Taxidi«), indem sie Teile von heiligen Reliquien mittrugen. Damit sie religiösen Enthusiasmus der Gläubigen und ihre Freigebigkeit noch stärker beeinflussen würden, hat die Bruderschaft des Klosters Hilandar im Jahre 1767 entschlossen, den dagewesenen Teil des Heiligen Kreuzes in zwei Hälften zu teilen, so dass ein Teil immer im Kloster bleibt, und der zweite Teil sollte von den beauftragten Mönchen auf Bettelnreisen getragen werden. Schon im Jahre 1767 ist Archimandrit Ielissey mit Proigumen Stephan zu betteln gereist und dabei einen Teil vom Heiligen Kreuz mitgetragen. Darüber haben die Aebte aller athonischer Klöster ein Dokument unterschrieben und mit ihren Siegeln beglaubigt.

Einige winzige Teile, die durch die Entzweiung des Heiligen Kreuzes entstanden sind, wurden einigen Mönchen überlassen, mit der Verpflichtung, sie sollen diese Teilchen in die mit Silber und Gold beschlagenen Kreuze hineintun, womit sie auf ihren Reisen (»Taxidi«) Wasser geweiht haben. Diese Kreuze durften von ihren Besitzern an niemand weitergeschenkt werden, so dass sie nach ihrem Tod im Kloster hintergeblieben sind. Heutzutage hat das Kloster Hilandar, neben den zwei grossen Teilen vom Heiligen Kreuz, auch andere Kreuze, worin je ein Teilchen vom Heiligen Kreuz zu finden ist.

Др Душан Кашич

ИСТОРИЯ ХИЛАНДАРСКОЙ ЧАСТИЦЫ ЧЕСТНОГО КРЕСТА ГОСПОДНЯ

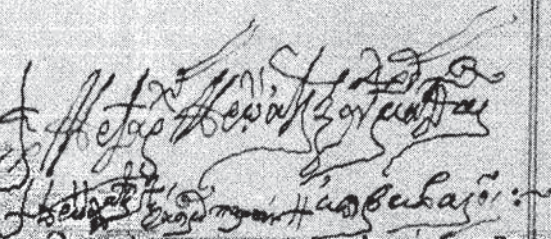
Частицу Честного Креста Господня в Хиландарь привёз Святой Савва в 1230 году по возвращении из своего первого пономничества во Святую Землю. Ему подарил её никейский царь Иоанн - III Ватац. К этой драгоценной реликвии царь вручил ему и хрисовулю, подтверждающую её аутентичность. Помянутая хрисовуля сгорела в 1722 году во время большого пожара, охватившего монастырь Хиландарь.

Во второй половине XVII^{го} века монастырь Хиландарь впал в большие долги из-за непосильной дани, выплачиваемой Туркам. Единственную помощь можно было ожидать лишь от народа. И монахи ходили для собирания пожертвований („писания“, „таксид“), нося с собой отдельные частицы святых мошей, каковых в Хиландаре имелось много. Чтобы сильнее влиять на религиозный энтузиазм верующих и на их щедрость, в 1767 году братство монастыря Хиландарь решило разделить драгоценную частицу Честного Креста Господня пополам с тем, чтобы одна из них неизменно находилась в монастыре, а другую, в трудные минуты жизни монастыря, чтобы носили с собой уполномоченные монахи, посылаемые для собирания милости.

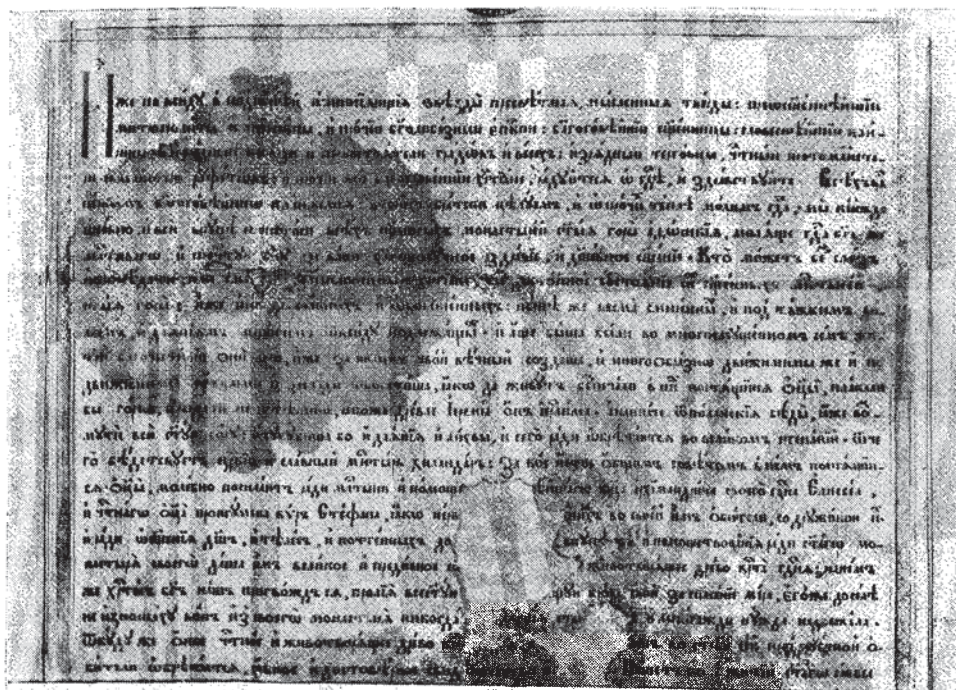
Решение осуществили и уже в 1767 году архимандрит Иелисей, с праигуменом Стефаном и с несколькими сопровождающими, отправляются на сбор милостыни, неся с собой помянутую часть частицы Честного Креста Господня, а также и грамоту о ней, подписанную и засвидетельствованную печатями всех настоятелей святогорских монастырей.

Мельчайшие кусочки, получившиеся при разделении хиландарской святыни были уступлены отдельным монахам с обязательством вделать их в окованные серебром и золотом, кресты, которыми („на таксиде“) они будут освящать воду для верующих. Иноки, имеющие эти кресты не могли их ни кому дарить. После же их смерти кресты оставались собственностью монастыря.

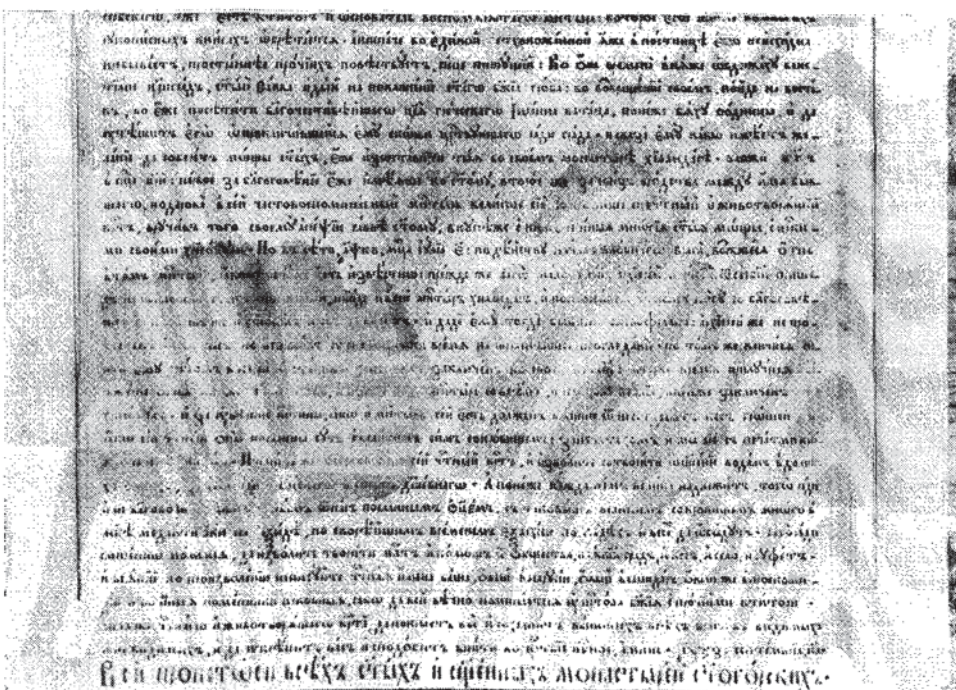
В наше время в Хиландаре, кроме крупных частей частицы Честного Креста Господня, находятся и семь крестов, с вделанной в них (в каждом по одной), малой частицей части этой Величайшей Святыни.

[illegible]

99

Сл. 2. — Препоруке светогорских настојатеља, оних Хиландараца који са делом Часног крста иду у „Писанију“

Сл. 3. — Препорука светогорских настојатеља, оних Хиландараца који са делом Часног крста иду у „Писанију“

